

Przeprowadzanie dowodów

Szereg studiów przypadków¹

Prof. Dr Stefan Huber, LL.M., Uniwersytet Tübingen

Spis treści

A.	Pytania	2
I.	Scenariusz początkowy.....	2
II.	Studium przypadku „biegły sądowy”	2
III.	Studium przypadku „przesłuchanie świadka”	2
IV.	Studium przypadku „przedstawienie dokumentów”	3
B.	Wskazówki metodologiczne.....	4
I.	Idea ogólna i główne tematy.....	4
II.	Grupy robocze i struktura seminarium	4
III.	Materiały dodatkowe	5
IV.	Ostatnie wydarzenia	5
C.	Rozwiązania.....	6
I.	Scenariusz początkowy.....	6
II.	Studium przypadku „biegły sądowy”	7
III.	Studium przypadku „przesłuchanie świadka”	10
IV.	Studium przypadku „przedstawienie dokumentów”	14
D.	Aneks	17
	Studia przypadków do rozprowadzenia na seminariach.....	17

Projekt współfinansowany w ramach Programu UE „Sprawiedliwość” 2014-2020

¹ Opracowane w ramach projektu „Lepsze stosowanie europejskich procedur transgranicznych: szkolenie prawne i językowe dla pracowników sądów UE”, Umowa Dofinansowania numer: 806998.

Przeprowadzanie dowodów

A. Pytania

I. Scenariusz początkowy

Sąd państwa, gdzie seminarium ma miejsce, decyduje się na przesłuchanie trzech świadków: A, B i C. A mieszka w Irlandii, B w Danii i C w Polsce.

Pytanie: Czy istnieje jakiś ponadnarodowy instrument, który może być pomocny?

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Jeśli seminarium odbywa się w Danii, w Irlandii, albo w Polsce, scenariusz winien zostać dostosowany, a miejsce procesu musi być umieszczone w jednym z innych państw członkowskich.

II. Studium przypadku „biegły sądowy”

Sąd w państwie członkowskim 1 wyznaczył biegłego. W celu sfinalizowania swojego raportu, biegły winien zbadać plac budowy w państwie członkowskim 2.

Pytanie 1: Czy sąd jest zobowiązany do stosowania Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów?

Pytanie 2: Jak ma postępować sąd, jeśli właściciel placu budowy nie chce współpracować?

III. Studium przypadku „przesłuchanie świadka”

Sąd w państwie członkowskim 1 zdecydował się przesłuchać pana Y jako świadka. Pan Y posiada miejsce zamieszkania w państwie członkowskim 2.

Pytanie 1: Jak ma postąpić sąd? Omówić kryteria decyzji o sposobie wyboru.

Pytanie 2: Ponieważ pan Y nie chce współpracować, sąd w państwie członkowskim 1 decyduje się zwrócić do sądów w państwie członkowskim 2 o przesłuchanie pana Y zgodnie z zasadami Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów. Poproszony sąd zwraca się o pokrycie wydatków świadka, które są należne zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 2. Czy wnioskujący sąd jest zobowiązany do dokonania tej płatności, albo w formie zaliczki, albo w formie zwrotu na dalszym etapie postępowania?

Przeprowadzanie dowodów

Pytanie 3: We wnioskującym sądzie w państwie członkowskim 2, pan Y powołuje się na szczególne prawo do odmowy zeznań zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 1. W państwie członkowskim 2, takie prawo nie istnieje. Jak ma postąpić sąd wnioskujący w państwie członkowskim 2?

Pytanie 4: Na koniec, okazuje się, że nawet zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 1, pan Y nie ma prawa do odmowy złożenia zeznań. Zważywszy, że przesłuchanie świadka w państwie członkowskim 2 bardzo odbiega od sposobu stosowanego w państwie członkowskim 1, powstaje pytanie, czy zwyczajowa praktyka państwa, do którego sądu wniesiono sprawę (państwo członkowskie 1) może mieć wpływ na przesłuchanie świadka Y w państwie członkowskim 2.

Pytanie 5: W państwie członkowskim 1 oficjalny język jest inny niż oficjalny język w państwie członkowskim 2. Jakie są tego konsekwencje?

IV. Studium przypadku „przedstawienie dokumentów”

Sąd w państwie członkowskim 1 dochodzi do wniosku, że pewne dokumenty winny zostać przedstawione. Te dokumenty są w posiadaniu pani A, która jest stroną postępowania. Pani A zamieszkuje w państwie członkowskim 2 i nie ma ochoty współpracować.

Pytanie 1: Jak ma postąpić sąd?

Pytanie 2: Pani A powołuje się na prawo odmowy przedstawienia dokumentów zgodnie z przepisami państwa członkowskiego 1. Czy ma to jakiś znaczenie?

Pytanie 3: Czy sytuacja jest inna, kiedy dokument nie jest papierowy, ale elektroniczny?

B. Wskazówki metodologiczne

I. Idea ogólna i główne tematy

Celem tego szkolenia jest zapoznanie pracowników sądowych w państwach członkowskich z unijnymi zasadami dotyczącymi przeprowadzania dowodów za granicą. Poniższe aspekty są głównymi tematami:

1. Zakres stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów).
2. Ogólna struktura Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów.
3. Powiązania między Rozporządzeniem o przeprowadzaniu dowodów a krajowym prawem procesowym państw członkowskich.
4. Elastyczne podejście Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów do różnych sposobów transgranicznego przeprowadzania dowodów.
5. Zabezpieczenie interesów prawnych osób trzecich.
6. Kwestie kosztów.
7. Szczegóły administracyjne: Jak sąd winien postępować w konkretnych sytuacjach? Gdzie sąd może znaleźć elektroniczną wersję formularzy do sporządzenia wniosku lub udzielenia odpowiedzi na wniosek? Jaki język należy zastosować? Gdzie sąd może znaleźć instytucję, do której wniosek należy skierować?

II. Grupy robocze i struktura seminarium

Na początku sesji, należy dać uczestnikom około 10 minut na samodzielne rozwiązanie początkowego scenariusza. Następnie osoba przeprowadzająca szkolenie powinna przedstawić zarys ogólnych cech Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów i przedstawić odpowiedzi na scenariusz początkowy (około 30 minut). Następnie, należy omówić studium przypadku „Biegły sądowy” z całą grupą. Po omówieniu dwóch pytań w tym studium przypadku, osoba przeprowadzająca szkolenie powinna przedstawić zintegrowane interaktywne ćwiczenia (patrz strona 9). Rozwiązywanie tych ćwiczeń w całej grupie ma tę przewagę, że konieczne jest jedynie jedno urządzenie elektroniczne z dostępem do Internetu – gdyby organizator seminarium był w stanie zapewnić większą liczbę urządzeń uczestnikom, jest to oczywiście mile widziane. Na rozwiązanie pierwszego studium przypadku, w tym na ćwiczenia i wymianę uwag należy przeznaczyć około 75 minut. Następnie zaleca się krótką przerwę. W celu zajęcia się pozostałymi studiami przypadków (studium przypadku „Przesłuchanie świadka” i studium przypadku

Przeprowadzanie dowodów

„Przedstawienie dokumentów”), grupa seminaryjna winna zostać podzielona na mniejsze grypy robocze po 6-8 uczestników, którzy będą mieli 60 minut na zapoznanie się z pytaniami i rozwiązanie ćwiczeń. Rozwiązania i ewentualne dodatkowe pytania winny być omówione w całej grupie (przez około 45 minut).

III. Materiały dodatkowe

Wydaje się wskazane, aby streścić kluczowe elementy każdego rozwiązania w prezentacji PowerPoint, zalecić zapoznanie się z Praktycznym Przewodnikiem pod adresem https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-en.do, oraz przedstawić uczestnikom zalecaną literaturę w języku seminarium.

W każdym przypadku, wszyscy uczestnicy winni sięgnąć do Rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych. Z doświadczenia wiadomo, że uczestnicy, którzy nie znają tego instrumentu o wiele szybciej rozumieją strukturę i zawartość instrumentu, jeśli otrzymają pisemną wersję instrumentu.

IV. Ostatnie wydarzenia

W maju 2018 r. Komisja przedstawiła propozycję zmiany Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów (Propozycja Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego Rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych, COM (2018) 378).² Ta propozycja nie zmienia ogólnego charakteru i struktury instrumentu, ale koncentruje się na zreformowaniu aspektów technicznych, takich jak komunikacja między sądami wnioskującymi i które otrzymują wnioski, oraz korzystanie z techniki wideo konferencji w celu bezpośredniego przeprowadzania dowodów z zagranicy zgodnie z art. 17. Pierwsze czytanie w Parlamencie Europejskim miało miejsce 19 lutego 2019 r.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0378>.

C. Rozwiązania

I. Scenariusz początkowy

W obszarze transgranicznego przeprowadzania dowodów, Rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów) zostało przyjęte w celu usprawnienia postępowań sądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Art. 1 tego rozporządzenia ogranicza zakres stosowania do sytuacji transgranicznych między państwami członkowskimi Unii Europejskiej z wyjątkiem Danii. Motyw 22 wyjaśnia przyczyny: „Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej oraz do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszego rozporządzenia, a zatem nie jest nim związana ani nie podlega jego stosowaniu.”³ W przypadku innych instrumentów w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych, Dania i UE zawarły umowę w celu zapewnienia jej stosowania między Danią i pozostałymi państwami członkowskimi. Rozporządzenie w sprawie doręczeń jest jednym z przykładów (patrz studia przypadków dotyczących Rozporządzenia w sprawie doręczeń). Jednakże w przypadku Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów nie ma takiej umowy.

Sytuacja Irlandii jest opisana w motywie 21: „Zjednoczone Królestwo i Irlandia, zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską⁴, poinformowały, że pragną uczestniczyć w przyjęciu i stosowaniu niniejszego rozporządzenia.”

W odniesieniu do pozostałych państw członkowskich nie istnieje żaden specjalny system. Są one związane przepisami przyjętymi przez ustawodawcę unijnego w ramach art. 81 TFUE. Tak więc, poniżej termin „państwo członkowskie” jest stosowane w sensie art. 1 ust. 3 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów, co oznacza wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej z wyjątkiem Danii.

Dania jest jednak stroną Konwencji Haskiej z 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych.⁵ Jeśli to samo dotyczy

³ Por. Traktat Amsterdamski, strona 101 (https://europa.eu/european-union/law/treaties_en); ze względu na protokół dotyczący stanowiska Danii, Dania nie jest związana przepisami przyjętymi w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych. Stanowisko Danii po Traktacie Lizbońskim, patrz protokół nr 22 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FPRO%2F22>.

⁴ Na podstawie tego Protokołu, Irlandia ma możliwość jednostronnego ogłoszenia opt-in.

⁵ <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/specialised-sections/evidence>.

Przeprowadzanie dowodów

drugiego zaangażowanego państwa, sądy mogą opierać się na tej Konwencji w zakresie przeprowadzaniu dowodów za granicą.

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Zaprosić uczestników do sprawdzenia, czy państwo członkowskie, gdzie odbywa się seminarium jest stroną Konwencji Haskiej o przeprowadzaniu dowodów. Informacje o aktualnym statusie Konwencji Haskiej o przeprowadzaniu dowodów znajdują się pod adresem: <https://www.hcch.net/de/instruments/conventions/status-table/print/?cid=82>.

Jeśli państwo, gdzie odbywa się seminarium jest stroną Konwencji, sąd w tym państwie może korzystać z Konwencji Haskiej o przeprowadzaniu dowodów w celu organizowania przesłuchania świadka posiadającego domicyl w Danii.

II. Studium przypadku „biegły sądowy”

Pytanie 1: Art. 17 ust. 3 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów zajmuje się kwestią biegłych sądowych. Więc, powstaje pytanie, czy sąd państwa członkowskiego 1 musi postępować zgodnie z tym postanowieniem, czy sąd może także postępować zgodnie z własnymi krajowymi przepisami proceduralnymi. Innymi słowy: Czy Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów jest instrumentem o wyłącznym charakterze, czy jest instrumentem uzupełniającym, który sądy mogą stosować, kiedy uznają je za pomocne. Europejski Trybunał Sprawiedliwości uznał, że Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów nie ma charakteru wyłącznego:

CJEU sprawa C-332/11, Prorail, EU:C:2013:87

„[...] rozporządzenie nie ogranicza opcji przeprowadzania dowodów znajdujących się w innych państwach członkowskich, ale ma na celu rozszerzenie tych opcji poprzez stwarzanie zachęt do współpracy między sądami w tym obszarze. Interpretacja art. 1 ust. 1 lit. b i art. 17 Rozporządzenia nr 1206/2001, zgodnie z którymi sąd w państwie członkowskim jest zobowiązany do badania przez biegłego sądowego, co musi być przeprowadzone bezpośrednio w innym państwie członkowskim, do przeprowadzenia dowodów zgodnie z metodą wskazaną w tych artykułach, nie byłoby spójne z tymi celami. W pewnych okolicznościach, może być łatwiejsze, bardziej skuteczne i szybsze, aby sąd zlecający takie badanie przeprowadzał dowody bez odwoływania się do rozporządzenia. [...] Rozporządzenie nr 1206/2001 nie obejmuje wszechstronnie przeprowadzania dowodów transgranicznych, ale ma wyłącznie na celu jego ułatwienia, umożliwiając stosowanie innych instrumentów posiadających ten sam cel [...] Z powyższego jasno wynika, że sąd krajowy zlecający badanie przez biegłego, które musi być prowadzone w innym państwie członkowskim nie musi koniecznie odwoływać się do metody

Przeprowadzanie dowodów

przeprowadzania dowodów jak wskazano w art. 1 ust. 1 lit. b i art. 17 Rozporządzenia nr 1206/2001.

Z powyższej decyzji wynika, że sądy krajowe mogą wybrać pomiędzy wnioskiem w ramach Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów a procedurą zgodnie z prawem krajowym. W tym drugim przypadku, sądy oczywiście muszą przestrzegać zasad suwerenności pozostałych krajów. To, czy w sprawę wchodzi zasada suwerenności nie jest kwestią objętą Rozporządzeniem o przeprowadzaniu dowodów; jest to kwestia międzynarodowego prawa publicznego. Powszechnie przyjmuje się, że badanie placu budowy w celu sporządzenia opinii biegłego sądowego nie stoi w sprzeczności z zasadami suwerenności, jeśli właściciel placu budowy współpracuje. Ale, w przypadku wątpliwości, sądy krajowe winny skorzystać z wniosku w ramach Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów, aby uniknąć napięć między państwami członkowskimi.

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Uczestnicy winni omówić, jakie kwestie mogą spowodować konflikty w zakresie suwerenności.

Pytanie 2: Jeśli właściciel placu budowy nie jest stroną postępowania i nie ma ochoty współpracować, należy zastosować środki przymusu. Ponieważ kompetencje państwa członkowskiego 1 ograniczają się do jego własnego terytorium, sąd państwa członkowskiego 1 winien sformułować wniosek zgodnie z Rozporządzeniem o przeprowadzaniu dowodów, aby uzyskać opinię biegłego na temat placu budowy. Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów wskazuje dwie możliwości: (1) Wniosek o pozwolenie na przeprowadzanie dowodów zgodnie z art. 17. (2) Wniosek o przeprowadzanie dowodów zgodnie z art. 10 i nast. Różnica między tymi opcjami jest następująca: W pierwszym przypadku, wnioskujący sąd sam przeprowadza dowody za granicą, tzn. sąd udaje się do państwa członkowskiego 2 lub wykorzystuje środki techniczne jako wideo konferencję i przeprowadza dowody zgodnie z własnymi przepisami proceduralnymi. W drugim scenariuszu, to wezwany sąd państwa członkowskiego 2 ma przeprowadzić dowody i przesłać wyniki do sądu wnioskującego w państwie członkowskim 1. Należy zauważyć, że bezpośrednie przeprowadzanie dowodów za granicą jest możliwe wyłącznie na zasadzie dobrowolności.

Art. 17 ust. 2 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów:

„Bezpośrednie przeprowadzenie dowodu może mieć miejsce tylko wtedy, jeżeli może ono zostać wykonane na zasadzie dobrowolności, bez potrzeby stosowania środków przymusu.”

Przeprowadzanie dowodów

Informacje dodatkowe: To zdanie zostanie usunięte w wyniku reformy Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów (patrz COM(2018) 378).

W tym zakresie, Haska Konwencja o przeprowadzaniu dowodów jest nawet bardziej szczodra.⁶ Zgodnie z tą Konwencją, urząd, który zdecyduje się bezpośrednio przeprowadzić dowody w innym umawiającym się państwie, może skorzystać ze środków przymusu tego państwa, jeśli to państwo złożyło deklarację zgodnie z art. 18 Konwencji haskiej. We wszystkich innych przypadkach, jeśli konieczne są środki przymusu, sądy państwa, do którego sądu wniesiono sprawę, winny zwrócić się do właściwego sądu w państwie członkowskim 2 o przeprowadzenie dowodów zgodnie z prawem państwa członkowskiego 2.

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Informacje o aktualnym statusie Konwencji haskiej o przeprowadzaniu dowodów (umawiające się państwa i zasada opt-in dotycząca art. 18) znajdują się pod adresem:

<https://www.hcch.net/de/instruments/conventions/status-table/print/?cid=82>.

Informacje dodatkowe, które należy przekazać uczestnikom na ich zapytanie: Państwo członkowskie 2 nie złożyło deklaracji zgodnie z art. 18 Konwencji haskiej o przeprowadzaniu dowodów. W takich okolicznościach, wniosek o przeprowadzenie dowodów zgodnie z art. 10 i nast. Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów stanowi jedyną możliwość skorzystania ze środków przymusu. Jeśli sąd w państwie, do którego sądu wniesiono sprawę, sformułuje taki wniosek, wezwany sąd musi przeprowadzać dowody na podstawie własnego prawa i skorzystać ze środków przymusu przewidywanych zgodnie z jego prawem i które są niezbędne do zrealizowania wniosku.

Ćwiczenia:

(1) Znajdź właściwy sąd, do którego należy skierować wniosek, jeśli plac budowy znajduje się w Niemczech, Tübingen, kod pocztowy 72074

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Amtsgericht Tübingen, Doblerstraße 14, 72074 Tübingen, Niemcy

Telefon: +49 7071 200-0; Fax: +49 7071 200-2008

Email: Poststelle@agtuebingen.justiz.bwl.de

(2) Znajdź właściwy formularz do sporządzenia wniosku oraz wpisz informacje o żądanym sądzie w Tübingen; jakie język winien być użyty?

=> Zapoznaj się z art. 5 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów

⁶ Patrz art. 18 Konwencji.

Przeprowadzanie dowodów

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Formularz A; punkt 4; Niemcy akceptują wnioski wyłącznie w języku niemieckim.

(3) W jaki sposób formularz należy wysłać do właściwego sądu?

=> Zapoznaj się z art. 2 i 6 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów

=> Zapoznaj się z Praktycznymi Wytycznymi dostępnymi pod adresem:

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

=> Sprawdź informacje przedstawione przez Niemcy w kontekście art. 6 pod adresem:

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: W Niemczech akceptuje się dostawy pocztą i faksem na żądanie. W przypadku dalszej nieformalnej korespondencji, e-mail i telefon są też akceptowalne. Odnośny fragment Praktycznych Wytycznych znajduje się na stronie 10, ust. 19.

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Można dodać przegląd sytuacji w kraju, gdzie odbywa się seminarium.

(4) Jak winien zareagować sąd wezwany?

=> Zapoznaj się z art. 7 i 8 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów i sprawdź:

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Należy zapoznać się także z odpowiednim fragmentem Praktycznych Wytycznych.

Odpowiedź: Wezwany sąd winien przesłać potwierdzenie odbioru stosując Formularz B w ciągu 7 dni i zwrócić się o dalsze informacje stosując Formularz C w ciągu 30 dni, jeśli potrzebuje dalszych informacji, aby zrealizować wniosek. Jeśli nie są potrzebne dalsze informacje, wezwany sąd winien zrealizować wniosek w ciągu 90 dni (patrz art. 10 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów). Odnośny fragment Praktycznych Wytycznych znajduje się na stronie 11, ust. 23 do 31.

III. Studium przypadku „przesłuchanie świadka”

Pytanie 1: Sąd ma możliwość sformułowania wniosku zgodnie z Rozporządzeniem o przeprowadzaniu dowodów, albo podjąć postępowanie zgodnie z własnymi przepisami proceduralnymi przestrzegając zasad suwerenności państwa członkowskiego 2. Zgodne z zasadami międzynarodowego prawa publicznego jest zadanie pytania, czy świadek zamieszkały w państwie członkowskim 2 wyraża gotowość przybycia do sądu w państwie członkowskim 1.

Przeprowadzanie dowodów

Patrz decyzja TSEU C-170/11, Lippens, EU:C:2012:540 dotycząca konkretnej sprawy strony, która ma być przesłuchana jako świadek:

„Jest jasne, że w pewnych okolicznościach, w szczególności, kiedy strona wezwana jako świadek jest gotowa stawić się dobrowolnie, może okazać się łatwiejsze, bardziej sprawne i szybsze, aby właściwy sąd przesłuchał świadka zgodnie z przepisami prawa krajowego zamiast stosować środki przeprowadzania dowodów przewidziane Rozporządzeniem nr 1206/2001.”

Sprawy są mniej jasne w przypadku przesłuchania świadka przez telefon lub w drodze wideo konferencji. W celu uniknięcia napięć między państwami członkowskimi, lepsze może być sformułowanie wniosku zgodnie z art. 17 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów. Ten sposób ma przewagę w postaci uzyskania wsparcia ze strony władz wezwanego państwa, ponieważ art. 17 ust. 4 ustanawia obowiązek udzielenia wsparcia technicznego. Alternatywnie, sąd państwa członkowskiego 1 może zwrócić się do właściwego sądu państwa członkowskiego 2 o przesłuchanie świadka pana Y i przesłanie wyników przesłuchania. Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów przewiduje stosowanie środków przymusu wyłącznie w tym ostatnim scenariuszu, patrz art. 13.

Podsumowując: Istnieją trzy sposoby transgranicznego przesłuchania świadka. Który sposób należy wybrać to kwestia do zdecydowania na podstawie prawa krajowego państwa, do którego sądu wniesiono sprawę oraz z zachowaniem zasad suwerenności państwa członkowskiego 2. Ważnym kryterium może być kwestia, czy sądowi potrzebne jest wrażenie osobiste świadka, aby ocenić jego wiarygodność; ale jak wspomniano wcześniej: Zależy to od prawa krajowego państwa, do którego sądu wniesiono sprawę.

Ćwiczenia:

Znajdź właściwy formularz do sporządzenia wniosku zgodnie z art. 17. Gdzie należy wysłać formularz i w jakim języku winien być sporządzony, jeśli świadek posiada miejsce zamieszkania we Francji, Obernai, kod pocztowy 67120?

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Formularz I to właściwy formularz. Wniosek winien być skierowany do organu centralnego:

Ministère de la Justice

Direction des Affaires Civiles et du Sceau

Bureau du droit de l'Union, du droit international privé et de l'entraide civile (BDIP)

13 Place Vendôme

75042, PARIS Cedex 01

Telefon: 00 33 (0)1 44 77 61 05; Fax: 00 33 (0)1 44 77 61 22

Adres e-mail: Entraide-civile-internationale@justice.gouv.fr

Francja akceptuje wnioski wyłącznie w języku francuskim.

Przeprowadzanie dowodów

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Uczestnicy mogą także omówić ich własne prawo krajowe.

Pytanie 2: Art. 18 ust 1 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów wyraźnie stwierdza, że wezwany sąd nie ma prawa domagania się zaliczki na koszty, ani zwrotu kosztów. Istnieją jednak pewne wyjątki wskazane wyczerpująco w art. 18 ust. 2 i 3.

Ćwiczenie:

Wracając do pierwszego studium przypadku, czy istnieją dodatkowe informacje w art. 18 do omówienia w ramach pierwszego studium przypadku „biegły sądowy”?

=> Zapoznaj się z art. 18 ust. 3 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów.

Sprawdź w Praktycznych Wytycznych pod adresem:

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Jeśli wniosek dotyczy opinii biegłego, wezwany sąd może zwrócić się o zaliczkę na koszty zanim sąd zrealizuje wniosek. Aby zażądać takiej zaliczki, wezwany sąd winien skorzystać z Formularza C (patrz art. 8 ust. 1 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów). Kiedy dokonano płatności, wezwany sąd winien potwierdzić płatność stosując Formularz D (patrz art. 8 ust. 2 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów).

Odnośny fragment Praktycznych Wytycznych znajduje się na stronie 12 punkt 28.

Pytanie 3: Art. 10 ust. 2 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów stwierdza, że wezwany sąd winien zrealizować wniosek zgodnie z własnymi krajowymi przepisami proceduralnymi, tzn. prawem państwa członkowskiego 2. Zgodnie z tym prawem, prawo do odmowy zeznania, na które powołuje się pan Y nie istnieje. Jednakże, art. 14 ust. 1 lit. b Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów odnosi się także do prawa sądu wnioskującego, tzn. państwa członkowskiego 1, aby określić uprawnienie do odmowy zeznania. W związku z tym, jeśli pan Y powołuje się na prawo odmowy zeznań zgodnie z prawem państwa członkowskiego 1, wezwany sąd winien skontaktować się z wnioskującym sądem i spytać, czy przywołane prawo istnieje w prawie państwa członkowskiego 1. Jeśli odpowiedź jest pozytywna, wezwany sąd winien uszanować to prawo.

Ćwiczenie: Sprawdź formularz, który wnioskujący sąd ma wypełnić z wnioskiem zgodnie z art. 10 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów i znajdźcie, jakie informacje sąd wnioskujący winien przedstawić na temat własnych przepisów proceduralnych, kiedy sporządza wniosek.

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Przeprowadzanie dowodów

Odpowiedź: Właściwy formularz to Formularz A. Zgodnie z punktem 12.2.7, sąd wnioskujący winien wskazać prawo do odmowy zeznań, istniejące w ramach jego własnych przepisów proceduralnych. Zważywszy, że trudno przewidzieć wszystkie uprawnienia, jakie świadek może przywołać, wezwany sąd nie może opierać się na wyczerpującym charakterze tej informacji, ale winien zapytać, czy istnieje prawo do domowy zeznań przywołane przez świadka, ale nie wyliczone w punkcie 12.2.7. W przypadku tego pytania, wezwany sąd może skontaktować się z wnioskującym sądem w sposób nieformalny, sprawniejszy, zaakceptowany przez sąd wnioskujący.

Pytanie 4: Art. 10 ust. 2 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów stwierdza, że wezwany sąd winien zrealizować wniosek zgodnie z własnymi przepisami proceduralnymi, tzn. prawem państwa członkowskiego 2. Jednakże, art. 10 ust. 3 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów daje wnioskującemu sądowi możliwość wnioskowania o realizację wniosku zgodnie ze szczegółowymi przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 1. Wezwany sąd winien zrealizować taki wniosek, chyba że stwarza to istotne praktyczne problemy, albo powoduje poważną niezgodność z systemem prawnym państwa członkowskiego 2.

Ćwiczenia:

(1) W jaki sposób sąd wnioskujący powinien sporządzić wniosek o przestrzeganie szczegółowej procedury przewidywanej prawem wnioskującego państwa? Czy istnieje możliwość, aby wnioskujący sąd aktywnie uczestniczył w drodze wideo konferencji? Jak sąd wnioskujący winien sformułować taki wniosek? Jak sąd wnioskujący może zagwarantować stronom prawo do śledzenia przesłuchania świadka i zadawania pytań?

=> Zapoznaj się z art. 10, 11 i 12 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice i Praktycznymi Wytycznymi pod adresem:

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Sąd wnioskujący winien opisać specjalną procedurę w punkcie 13 Formularza A. W punkcie 9 formularza, sąd winien wskazać, czy strony będą obecne i czy wnioskuje o ich obecność. Wreszcie, w punkcie 10 Formularza A, sąd wnioskujący może poprosić o uczestnictwo własnych członków. Jeśli przesłuchanie ma być zorganizowane w formie wideo konferencji, sąd wnioskujący winien to wskazać w punkcie 13.1 formularza.

Odnośny fragment Praktycznych Wytycznych znajduje się na stronie 13, ust. 32, 33 i na stronie 14, ust. 35 – 41.

Dodatkowe informacje do wykorzystania w przypadku wideo konferencji w przypadkach transgranicznych znajdują się pod adresem: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-69-en.do.

Przeprowadzanie dowodów

(2) Czy zaliczka na koszty jest należna, czy sąd wnioskujący winien zapewnić zwrot kosztów?

=> Zapoznaj się z art. 18 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów.

Odpowiedź: Art. 18 ust. 2 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów stwierdza, że sąd wnioskujący winien zapewnić zwrot kosztów poniesionych w wyniku przestrzegania specjalnej procedury i związane z przeprowadzeniem wideo konferencji, jeśli sąd wezwany zwróci się o taki zwrot. Sąd wnioskujący nie jest jednak zobowiązany do zapłaty z góry.

Odnośny fragment Praktycznych Wytycznych znajduje się na stronie 12, ust. 28.

Pytanie 5: Należy rozróżnić dwie kwestie: Po pierwsze, język wniosku. Art. 5 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów stwierdza, że wniosek winien zostać sformułowany w języku oficjalnym wezwanego sądu lub w innym języku, jaki państwo wezwane akceptuje.

Ćwiczenie: Ustal, w jakim języku wniosek może być sporządzony, jeśli świadek zamieszkuje w Szwecji.

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Szwecja akceptuje wnioski w języku szwedzkim i angielskim.

Uwaga dla osób przeprowadzających szkolenie: Dobrze byłoby, gdyby to ćwiczenie zostało przeprowadzone w kilku małych grupach dla różnych krajów, na przykład Finlandia (fiński, szwedzki i angielski), Niemcy (niemiecki), Polska (polski), Portugalia (portugalski, hiszpański), Hiszpania (hiszpański, portugalski), Szwecja (szwedzki, angielski).

Po drugie, należy ustalić język, w którym ma być przesłuchiwany świadek. W tym zakresie, Rozporządzenie o przeprowadzaniu dowodów nie zawiera szczegółowej zasady. Art. 10 ust. 2 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów zawiera ogólną zasadę, że sąd wnioskujący realizuje wniosek zgodnie z własnymi przepisami proceduralnymi. Tak więc, przepisy proceduralne państwa członkowskiego 2 decydują o języku w którym świadek ma być przesłuchany.

IV. Studium przypadku „przedstawienie dokumentów”

Pytanie 1: Jeśli pani A nie chce współpracować, sąd państwa członkowskiego 1 winien zwrócić się do właściwego sądu państwa członkowskiego 2 o wystawienie nakazu przedstawienia dokumentów. Art. 13 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów

Przeprowadzanie dowodów

wyjaśnia, że wezwany sąd winien zastosować środki przymusu w taki sam sposób, jak w odniesieniu do czysto krajowych zarządzeń o przedstawieniu dokumentów. Kiedy wezwany sąd poinformuje sąd wnioskujący o wyniku przedstawienia dokumentów, winien dostarczyć kopię dokumentu.

Ćwiczenia:

(1) Który formularz należy wykorzystać do sporządzenia wniosku o nakaz przedstawienia dokumentów? Jak dokument ma być opisany? Czy można zwrócić się o przedstawienie wszystkich dokumentów związanych ze sporem?

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Należy zastosować formularz A. Zgodnie z punktem 12.3.1, dokument winien być opisany w taki sposób, aby adresat nakazu przedstawienia dokumentów mógł łatwo zidentyfikować dokument bez znajomości przedmiotu sporu. Oznacza to, że należy zastosować obiektywne kryteria, np. „list pani Who z dnia 3 sierpnia 2018 r.”. Wskazanie danego dokumentu poprzez odniesienie do sporu jako takiego nie jest wystarczające.

(2) Jak wezwany sąd winien zareagować, jeśli opis nie jest wystarczająco jasny?

=> Zapoznaj się z art. 8 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Odpowiedź: Wezwany sąd winien zwrócić się o dalsze szczegóły na Formularzu C.

Pytanie 2: Art. 10 ust. 2 stwierdza, że sąd wnioskujący realizuje wniosek zgodnie z własnym prawem krajowym. Art. 14 także uwzględnia przepisy proceduralne sądu wnioskującego. Postanowienie to zajmuje się jednak wyłącznie prawem do odmowy zeznań. Nie odnosi się do nakazów przedstawienia dokumentów. Wydaje się jednak słuszne zastosowanie tego postanowienia na zasadzie analogii. Sytuacja osoby trzeciej zobowiązanej do przedstawienia dokumentów i sytuacja zewnętrznego świadka jest bardzo podobna. Nie ma sensu zobowiązywać osoby trzeciej do przedstawienia dokumentów, których nie można wykorzystać jako dowodu w postępowaniu sądowym w państwie sądu wnioskującego, ponieważ są one objęte zasadą poufności.

Ćwiczenie: W jaki sposób sąd wnioskujący może uzyskać informacje o przepisach proceduralnych państwa członkowskiego 1 i prawie do odmowy przedstawienia dokumentów?

=> Skonsultuj się z unijnym portalem e-justice

https://beta.e-justice.europa.eu/374/EN/taking_evidence

Przeprowadzanie dowodów

Odpowiedź: Sąd wnioskujący winien wskazać tę informację w punkcie 12.2.7 Formularza A. Zważywszy, że trudno jest przewidzieć wszystkie prawa do odmowy przedstawienia dokumentów, sąd wnioskujący nie może opierać się na wyczerpującym charakterze tej informacji. Jeśli strona trzecia przywołuje prawo, które nie jest wyliczone w punkcie 12.2.7 Formularza A, sąd wnioskujący winien zapytać, czy takie prawo istnieje w przepisach państwa członkowskiego 1. W przypadku tego pytania, wezwany sąd może skontaktować się z wnioskującym sądem w sposób nieformalny, sprawniejszy, zaakceptowany przez sąd wnioskujący.

Pytanie 3: Zgodnie z Rozporządzeniem o przeprowadzaniu dowodów, nie ma różnicy między dokumentami papierowymi i dokumentami elektronicznymi. Sposób postępowania sądów z dokumentami elektronicznymi jest określony w prawie krajowym każdego państwa członkowskiego. Jeśli zgodnie z prawem krajowym, sąd może wydać zarządzenie o przedstawieniu dokumentów w odniesieniu do dokumentów elektronicznych, sąd może także sporządzić wniosek transgraniczny o przedstawienie takich dokumentów zgodnie z Rozporządzeniem o przeprowadzaniu dowodów. Jeśli wezwany sąd przesyła elektroniczną kopię do sądu wnioskującego, sąd winien zastosować system, gwarantujący odpowiedni poziom bezpieczeństwa i ochrony danych.

D. Aneks

Przeprowadzanie dowodów – Szereg studiów przypadków⁷

I. Scenariusz początkowy

Sąd państwa, gdzie seminarium ma miejsce, decyduje się na przesłuchanie trzech świadków: A, B i C. A mieszka w Irlandii, B w Danii i C w Polsce.

Pytanie: Czy istnieje jakiś ponadnarodowy instrument, który może być pomocny?

II. Studium przypadku „biegły sądowy”

Sąd w państwie członkowskim 1 wyznaczył biegłego. W celu sfinalizowania swojego raportu, biegły winien zbadać plac budowy w państwie członkowskim 2.

Pytanie 1: Czy sąd jest zobowiązany do stosowania Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów?

Pytanie 2: Jak ma postępować sąd, jeśli właściciel placu budowy nie chce współpracować?

Ćwiczenia:

- (1) Znajdź właściwy sąd, do którego należy skierować wniosek, jeśli plac budowy znajduje się w Niemczech, Tübingen, kod pocztowy 72074
- (2) Znajdź właściwy formularz do sporządzenia wniosku oraz wpisz informacje o żądanym sądzie w Tübingen; jakie język winien być użyty?
- (3) W jaki sposób formularz należy wysłać do właściwego sądu?
- (4) Jak winien zareagować sąd wezwany?

⁷ Opracował Prof. Dr Stefan Huber w ramach projektu „Lepsze stosowanie europejskich procedur transgranicznych: szkolenie prawne i językowe dla pracowników sądów UE”, Umowa Dofinansowania numer: 806998.

Przeprowadzanie dowodów

III. Studium przypadku „przesłuchanie świadka”

Sąd w państwie członkowskim 1 zdecydował się przesłuchać pana Y jako świadka. Pan Y posiada miejsce zamieszkania w państwie członkowskim 2.

Pytanie 1: Jak ma postąpić sąd? Omówić kryteria decyzji o sposobie wyboru.

Ćwiczenia: Znajdź właściwy formularz do sporządzenia wniosku zgodnie z art. 17. Gdzie należy wysłać formularz i w jakim języku winien być sporządzony, jeśli świadek posiada miejsce zamieszkania we Francji, Obernai, kod pocztowy 67120?

Pytanie 2: Ponieważ pan Y nie chce współpracować, sąd w państwie członkowskim 1 decyduje się zwrócić do sądów w państwie członkowskim 2 o przesłuchanie pana Y zgodnie z zasadami Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów. Poproszony sąd zwraca się o pokrycie wydatków świadka, które są należne zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 2. Czy wnioskujący sąd jest zobowiązany do dokonania tej płatności, albo w formie zaliczki, albo w formie zwrotu na dalszym etapie postępowania?

Ćwiczenie: Wracając do pierwszego studium przypadku, czy istnieją dodatkowe informacje w art. 18 do omówienia w ramach pierwszego studium przypadku „biegły sądowy”?

Pytanie 3: We wnioskującym sądzie w państwie członkowskim 2, pan Y powołuje się na szczególne prawo do odmowy zeznań zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 1. W państwie członkowskim 2, takie prawo nie istnieje. Jak ma postąpić sąd wnioskujący w państwie członkowskim 2?

Ćwiczenie: Sprawdź formularz, który wnioskujący sąd ma wypełnić z wnioskiem zgodnie z art. 10 Rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów i znajdźcie, jakie informacje sąd wnioskujący winien przedstawić na temat własnych przepisów proceduralnych, kiedy sporządza wniosek.

Pytanie 4: Na koniec, okazuje się, że nawet zgodnie z przepisami proceduralnymi państwa członkowskiego 1, pan Y nie ma prawa do odmowy złożenia zeznań. Zważywszy, że przesłuchanie świadka w państwie członkowskim 2 bardzo odbiega od sposobu stosowanego w państwie członkowskim 1, powstaje pytanie, czy zwyczajowa praktyka

Przeprowadzanie dowodów

państwa, do którego sądu wniesiono sprawę (państwo członkowskie 1) może mieć wpływ na przesłuchanie świadka Y w państwie członkowskim 2.

Ćwiczenia:

(1) W jaki sposób sąd wnioskujący powinien sporządzić wniosek o przestrzeganie szczegółowej procedury przewidywanej prawem wnioskującego państwa? Czy istnieje możliwość, aby wnioskujący sąd aktywnie uczestniczył w drodze wideo konferencji? Jak sąd wnioskujący winien sformułować taki wniosek? Jak sąd wnioskujący może zagwarantować stronom prawo do śledzenia przesłuchania świadka i zadawania pytań?

(2) Czy zaliczka na koszty jest należna, czy sąd wnioskujący winien zapewnić zwrot kosztów?

Pytanie 5: W państwie członkowskim 1 oficjalny język jest inny niż oficjalny język w państwie członkowskim 2. Jakie są tego konsekwencje?

Ćwiczenie: Ustal, w jakim języku wniosek może być sporządzony, jeśli świadek zamieszkuje w Szwecji.

IV. Studium przypadku „przedstawienie dokumentów”

Sąd w państwie członkowskim 1 dochodzi do wniosku, że pewne dokumenty winny zostać przedstawione. Te dokumenty są w posiadaniu pani A, która jest stroną postępowania. Pani A zamieszkuje w państwie członkowskim 2 i nie ma ochoty współpracować.

Pytanie 1: Jak ma postąpić sąd?

Ćwiczenia:

(1) Który formularz należy wykorzystać do sporządzenia wniosku o nakaz przedstawienia dokumentów? Jak dokument ma być opisany? Czy można zwrócić się o przedstawienie wszystkich dokumentów związanych ze sporem?

(2) Jak wezwany sąd winien zareagować, jeśli opis nie jest wystarczająco jasny?

Pytanie 2: Pani A powołuje się na prawo odmowy przedstawienia dokumentów zgodnie z przepisami państwa członkowskiego 1. Czy ma to jakiś znaczenie?

Przeprowadzanie dowodów

Ćwiczenie: W jaki sposób sąd wnioskujący może uzyskać informacje o przepisach proceduralnych państwa członkowskiego 1 i prawie do odmowy przedstawieniu dokumentów?

Pytanie 3: Czy sytuacja jest inna, kiedy dokument nie jest papierowy, ale elektroniczny?